

**Óssos, pastors i desenvolupament pirinenc.
Realitat socio-econòmica actual del Pirineu Català i perspectives
de futur. El cas de la Vall d'Aran i el Pallars Sobirà.**

Ignasi Aldomà

Jornada Institut d'Estudis Ilerdencs, febrer 1998.

L'ós no coneix de divisions estatals ni comarcals; però, ja que les dades socioeconòmiques i l'organització humana pirinenca prenen com a referència el fet comarcal, haurem de fer el mateix aquí.

La introducció de l'ós afecta fonamentalment dues comarques, la Vall d'Aran i el Pallars Sobirà, i algú diu tres, afegint-hi l'Alta Ribagorça. Sigui com sigui, es tracta de les comarques que presenten el relleu més accidentat i les majors altituds de Catalunya; no és en va que es tracti de les comarques que representen, per excel·lència, les **condicions alpines**.

D'acord amb les seves condicions mediambientals, l'economia domèstica històricament obtingué els seus excedents de la **ramaderia extensiva**. L'obertura a l'exterior de la societat local feu de la ramaderia la base per excel·lència de l'activitat agrària local, mentre es deixaven de banda altres conreus i dedicacions que cobrien l'autoconsum domèstic.

Des del primer terç de la centúria s'intentà desenvolupar un model de ramaderia intensiu a partir de l'opció lletera; però aquesta no s'ha acabat d'implantar i ha acabat en no res amb l'entrada a la CEE l'any 1986. Només queda la ramaderia extensiva i una ramaderia, que, a més a més, presenta una **greu insuficiència de recursos farratgers hivernals** i ha de recórrer sistemàticament a la transhumància.

En un món modern guanyat pels processos de producció industrial, fortament implantats en la ramaderia, la pràctica ancestral de la **transhumància** té escasses perspectives de continuïtat i sobreviu gràcies als ajuts comunitaris. De fet, l'activitat presenta, a hores d'ara, diversos símptomes de descomposició:

- Disminució de les càrregues ramaderes i deterioració i/o abandó dels prats.
- Substitució dels ramats ovins pels bovins, de més fàcil manteniment.
- Pràctica desaparició de la llarga transhumància que feien els ramats locals.
- Substitució dels ramats locals pels ramats dels Prepirineus o la plana.
- Subhastes d'herbes que s'emporten ramats virtuals que viuen dels ajuts comunitaris.

L'activitat agrària conformadora de la vida i l'espai muntanyencs es troba des de fa temps en crisi, i una sortida es fa molt de mal buscar, ni que sigui per salvar el poc que queda. Els pagesos joves de la Vall d'Aran, el Pallars Sobirà o l'Alta Ribagorça es compten avui dia amb els dits de la mà.

De fet, la gent de muntanya ja fa temps ha tirat al calaix del records els esclops, els esquellots i el sarró i miren de **passar pàgina** cap a activitats més netes i més rendibles econòmicament:

- En els anys 1920 i 1950 la construcció de les centrals hidroelèctriques constituí el primer toc d'atenció del sector agrari tradicional i motivà unes esperances de millora econòmica que després s'han vist contravingudes pels fets.
- En els anys 1970 es desenvolupa una esperança nova i sembla, també, més consistent, el turisme o, per a ser més precisos, l'esquí. La pràctica de l'esquí de pista atreu el consum urbà de massa a muntanya i amb ell arriben diners i llocs de treball.

Si algun exemple hi ha de **les benaurances de l'esquí** aquest és la Vall d'Aran, i això tots els muntanyencs ho tenen al cap:

- L'aturada de la recessió demogràfica i, fins i tot, el creixement poblacional.
- Els joves que ja no emigren i es queden a treballar a la comarca.
- Les cases que es refan i els pobles que conserven les botigues i serveis.
- La renda per càpita que, diuen, és la més alta del país.

Però, resulta el model aranès de **desenvolupament per l'esquí exportable** a la resta del territori muntanyenc?. Després de la Vall d'Aran ve la Vall de Boí, després les Valls d'Aneu...i així anar tirant fins on donin els fons d'inversió?. Sí, però fins a cert punt i segons per a qui.

- Domini esquiable com Baqueira-Beret només n'hi ha un al Pirineu; d'aquí la grandesa pròpia i la feblesa dels altres.
- La incidència de l'estació de Baqueira s'acaba a Vielha i els municipis del Baix Aran pateixen igual que els altres de muntanya.

I si no hi ha esquí, que hi pot haver de més per a guanyar-se les garrofes?. Doncs, **el turisme de sempre i altres invents nous**, que no donen per al desenvolupament d'un turisme massiu.

- Les aigües braves han ofert una base de reactivació econòmica al Pallars Sobirà; però també han demostrat una capacitat d'expansió limitada. Però es fa difícil pensar que els **esports d'aventura** superin els límits del volum de demanda i els vaivens de les modes d'aquest tipus de pràctiques.

- Ecomuseus, concerts, macrofestivals,...augmenten l'atracció per la muntanya. Però es fa difícil imaginar un Port Aventura, un Dinosaur Park o un Parc de l'Os al mig del Pallars, que trenqui amb l'anar fent i porti tots els muntanyencs a la glòria.

En últim terme, les perspectives teòriques d'un gran salt econòmic són les perspectives d'un turisme i unes **activitats força desvinculades del país muntanyenc i dels seus habitants**, i cal preguntar-se si realment és això allò que fa falta als pocs habitants que avui hi queden.

Arribats aquí, la disputa entre l'ós i els ramaders o caçadors aranesos i pallaresos apareix com **una disputa d'una altra galàxia** o, com a mínim, una disputa absolutament marginal en relació als temes socials importants. A menys que algú es plantegi:

- Tenen un interès econòmic els paisatges alpins i quin paper hi juguen les pastures?
- S'han d'abandonar tots els prats i pastures o, sinó, com es manté l'aprofitament?.
- Quines compensacions ha d'obtenir la ramaderia enmig un turisme que l'aprofita sense pagar-la?
- La propietat del territori dóna prerrogatives de discrecionalitat d'ús del sòl o també responsabilitat de gestió dels recursos?
- Com s'assumeixen modernament les responsabilitats de la propietat comunal, majoritària a les forests araneses i pallareses, sobre els seus recursos i patrimoni biològic?.....

A lo millor amb la polèmica de l'ós es reprenen aquestes qüestions, reneix una mentalitat pastoral (?), i s'abaixen les febres i fums provocats per tants Disneyworld imaginaris.

Lleida, febrer 1998

TERRITORI, POBLACIÓ I ACTIVITAT A LES COMARQUES DEL PIRINEU OCCIDENTAL

	Superfície (km2)	% superfície per damunt els 2000 m	% superfície amb pendent > 20%	Població 1996	Densitat , habitants/km2
Alt Urgell	1446,9	5,8	91,3	19004	13,1
Alta Ribagorça	426,8	36,8	97,1	3542	8,3
Cerdanya	546,4	20,9	76,1	12735	23,3
Pallars Jussà	1290,0	6,9	82,7	12809	9,9
Pallars Sobirà	1355,2	33,4	98,8	5814	4,3
Vall d'Aran	620,5	43,4	99,5	7047	11,4
Catalunya	31895,3	4,1	50,2	6089964	190,9

IEC, Anuari Estadístic de Catalunya. DPTOP, Anuari estadístic.

	Sector agrari		Indústria		Construcció		Serveis	
	1975	1991	1975	1991	1975	1991	1975	1991
Alt Urgell	2152	1096	1770	1804	652	782	2591	3808
Alta Ribagorça	360	155	590	286	153	211	417	607
Cerdanya	1245	663	464	592	1065	1094	1894	2589
Pallars Jussà	1942	964	892	1003	540	535	1741	2084
Pallars Sobirà	1141	489	225	355	240	237	555	1004
Vall d'Aran	459	140	301	434	335	339	992	1726
Catalunya	145119	83204	925037	825241	241375	185160	792855	1161825

IEC, Anuari estadístic de Catalunya. DPTOP, Reconeixement Territorial de Catalunya.

Comarca	Vaques de llet		Vaques de carn		Ovelles	
	1990	1996	1990	1996	1990	1995
Alt Urgell	10397	8531	631	2932	17518	19030
Alta Ribagorça	94	30	1482	1144	16514	19300
Cerdanya	10866	6905	1292	3202	6490	2712
Pallars Jussà	910	340	1224	1843	49210	44970
Pallars Sobirà	2825	1111	2350	3541	24689	23798
Vall d'Aran	159	0	588	778	3141	2795
Catalunya	126728	101510	28339	54221	771354	783350

DARP, Enquestes Ramaderes.

	Hotels	Càmpings	R Casa Pagès	2a residència	Total	% residents permanents
Cerdanya	2777	3450	12	24533	30772	248,2
Alt Urgell	1455	1063	92	9973	12583	66,2
Pallars Jussà	736	1275	142	11408	13561	105,4
Pallars Sobirà	2088	5425	240	8020	15773	291
Alta Ribagorça	1292	585	327	3202	5406	153,9
Val d'Aran	3682	2180	196	12341	18399	297,5

DPTOP, Plans Comarcals de Muntanya.